

Fondi për të Drejtën Humanitare Kosovë
Fond za humanitarno pravo Kosovo
Humanitarian Law Center Kosovo

VRBNICA

GRANICAN BARRIŽON

GRANICA SA ALBANIJOM

VRBNICA, PRIZREN

Tokom rata 1998-1999, proterivanje albanskog stanovništva sa teritorije Kosova organizovano je posebnim planom koji je predviđao upotrebu nasilja, mera zastrašivanja i stvaranja nesigurnog okruženja za život. Prisilno udaljšavanje albanskog stanovništva sa Kosova sprovedeno je sa takvim stepenom koordinacije i kontrole da je nemoguće izvesti nijedan drugi zaključak, sem da se radilo o sistematskoj prinudnoj deportaciji. Takav zaključak je potvrđen i suđenjem Šainović i drugi potvrđivanjem tačke optužnice koja glasi da su „Snage SRJ i Srbije na sistematski način nasilno proterale i raselile na stotine hiljada kosovskih Albanaca iz njihovih domova širom pokrajine Kosovo. Da bi olakšale ovo proterivanje i raseljavanje, snage SRJ i Srbije namerno su stvorile atmosferu straha i tlačenja upotrebom sile, pretnji silom i nasiljem.“

Odlazak albanskog stanovništva sa Kosova počeo je početkom 90-ih godina, kao rezultat nasilnih mera, otpuštanja sa posla i diskriminatornih mera u prosveti, zdravstvu i drugim osnovnim pravima. Zatim, na početku oružanog sukoba, počelo je nasilno proterivanje iz njihovih domova koje se vidno intenziviralo nakon početka intervencije NATO-a u bivšoj Jugoslaviji.

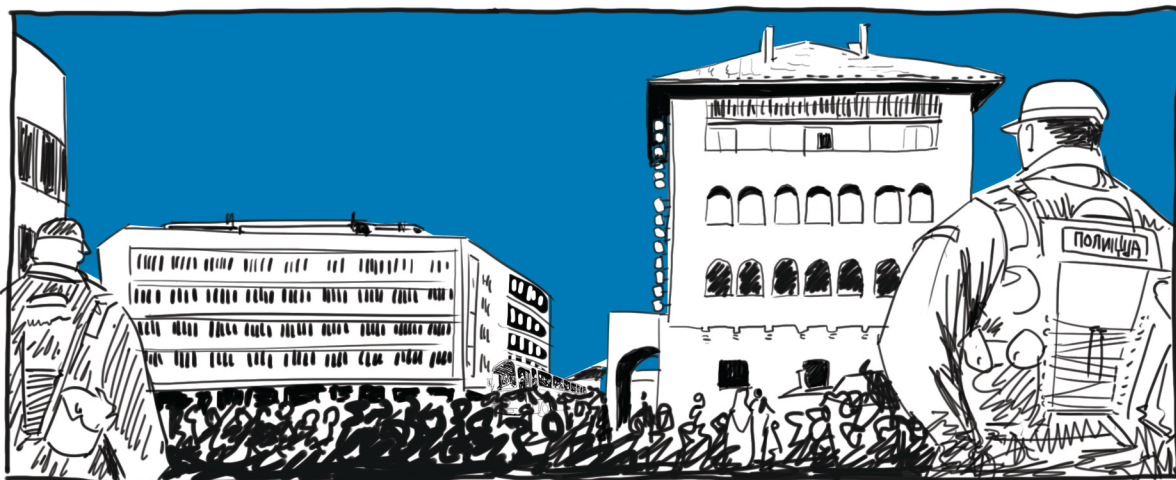
Prema izveštaju UNHCR-a, „Izbeglička kriza na Kosovu, nezavisna procena UNHCR-ove spremnosti i hitnog odgovora“, više od milion građana Kosova proterano je iz zemlje a samo tokom prvih 9 nedelja od početka NATO intervencije više od 860.000 građana pronašlo je utočište u državama regiona. Od ovog broja 444.600 u Albaniji, 344.500 u Makedoniji i 69.900 u Crnoj Gori.

Tokom ovog perioda, proterivanje je dostiglo takav nivo da su srpske oružane snage išle od kuće do kuće u raznim naseljima i nasilno proterivale stanovnike iz njihovih domova, naređujući im da napuste Kosovo. Stanovništvu je naređeno da napusti Kosovo u pravcu različitih zemalja, preko različitih graničnih prelaza. Proterano stanovništvo je obično odlazilo u pravcu najbliže granice.

Većina stanovništva iz zapadnog dela Kosova krenula je put jugozapadne granice sa Albanijom, dok je istočna polovina krenula u pravcu jugoistočne granice sa Makedonijom. S druge strane, stanovnici Kosovske Mitrovice/Mitrovicë, Vučitrna/Vushtrri i drugih područja sa albanskim stanovništvom na severu Kosova uglavnom su poslani ka granici sa Albanijom. Veliki deo stanovnika Peći/Peja i Istoka/Istog prešao je u Crnu Goru, dok je jedan broj stanovnika iz najistočnijih opština Kosova prvo ušao u južnu Srbiju, a zatim prešao granicu sa Makedonijom. Međutim, bilo je i oblasti koje su okarakterisane manjim odlascima stanovništva, kao što je region Drenice u centralnom Kosovu, iz kojeg je malo stanovnika napustilo Kosovo, osim stanovnika proteranih iz grada Glogovca/Glogoc početkom maja 1999. godine.

Većina stanovništva je otišla svojim prevoznim sredstvima, poput automobila, traktora ili zaprežnih kola, ali i pešice. Međutim, relativno veliki broj je otišao i prevozom koji su organizovale srpske snage, okupljajući stanovništvo na određenim punktovima, a zatim prevozeći stanovništvo autobusima i vojnim vozilima do određenih granica. Etničko čišćenje grada Peći/Peja tokom 24-29. marta 1999. predstavlja konkretan primer organizovanja transporta za proterivanje stanovništva. Tokom ovog perioda, albanski stanovnici svih naselja u Peći/Peja bili su primorani da napuste svoje domove i okupe se na sabirnim mestima u centru grada. Zatim je srpska policija organizovala autobuse za prevoz stanovnika do Prizrena, a zatim su krenuli put Albanije. Dana 29. marta, skoro svi albanski stanovnici su nasilno proterani iz grada Peći/Peja.

Kao što je gore istaknuto, granica sa Albanijom je bila najopterećenija izbeglicama koje su napuštale teritoriju Kosova, a većina proteranih građana, blizu pola miliona, prešlo je u Albaniju preko graničnog prelaza Vrbnica/Vërmicë. Samo od 27 - 29. marta 1999. godine, oko 64.000 izbeglica je prešlo u Albaniju preko ovog graničnog prelaza, sa čak i do 28.000 izbeglica dnevno. Kolona izbeglica se u velikom broju slučajeva protezala u dužini i do 15 km u pograničnom pojasu Kosova.

Grupe stanovništva koje su napuštale Kosovo su, od svojih domova do graničnih prelaza, bile izložene stalnom maltretiranju od strane srpskih snaga, pljačkanju, vređanju kulturno-nacionalnih simbola, a u mnogim slučajevima su mnogi ljudi čak i streljani. Nasilje i maltretiranje su išli do te mere da su od mnogih ljudi tražene određene svote novca u zamenu za njihove i živote njihovih porodica.

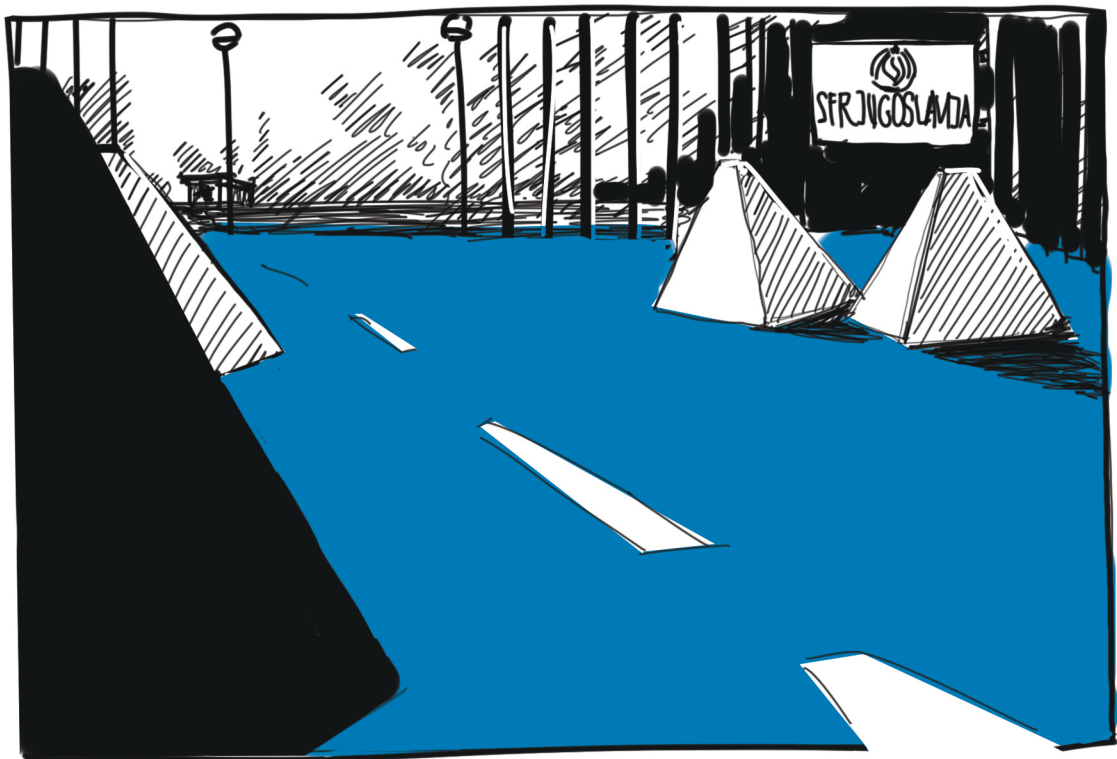
Na stotine izbeglica koje su proterane u Albaniju ispričale su da im je, pre nego što im je dozvoljeno da pređu granicu, traženo da predaju svoje pasoše, lične karte, vozačke dozvole, saobraćajne dozvole i izvode iz matične knjige rođenih, koji su često bili cepani njima naočigled. S druge strane, oni koji su prelazili granicu automobilima dobili su šrafčigere i naređeno im je da skinu registarske tablice sa svojih vozila. Međutim, potpuno drugačija praksa je korišćena za izbeglice koje su proterane u druge države u regionu poput Makedonije i Crne Gore, kojima je uglavnom bilo dozvoljeno da zadrže svoja dokumenta, čak i nakon provere srpskih policajaca.

Ovakva praksa oduzimanja isprava je korišćena da bi se postigao cilj da se proteranima oduzme državljanstvo bivše SRJ i da im se na taj način ne dozvoli da se nakon toga vrate na Kosovo. Dakle, granične procedure su korišćene kao dopunsko sredstvo za etničko čišćenje teritorije Kosova. Široko rasprostranjena konfiskacija ličnih isprava i automobilskih registarskih tablica od strane srpske policije i granične službe takođe ukazuje na sistematičnost proterivanja.

GRANICA SA ALBANIJOM ŠTA JE NEKADA BIO?

Granični prelaz Vrbnica/Vërmicë predstavljao je jednu od glavnih veza albanske države sa Socijalističkom Autonomnom Pokrajinom Kosovo u bivšoj Jugoslaviji. Tokom 1945 - 1990. godine, kao rezultat politike komunističke vlasti u Albaniji, ovaj granični prelaz bio je zatvoren. Isti je ponovo otvoren 1991. godine nakon pada komunističke vlasti u Albaniji.

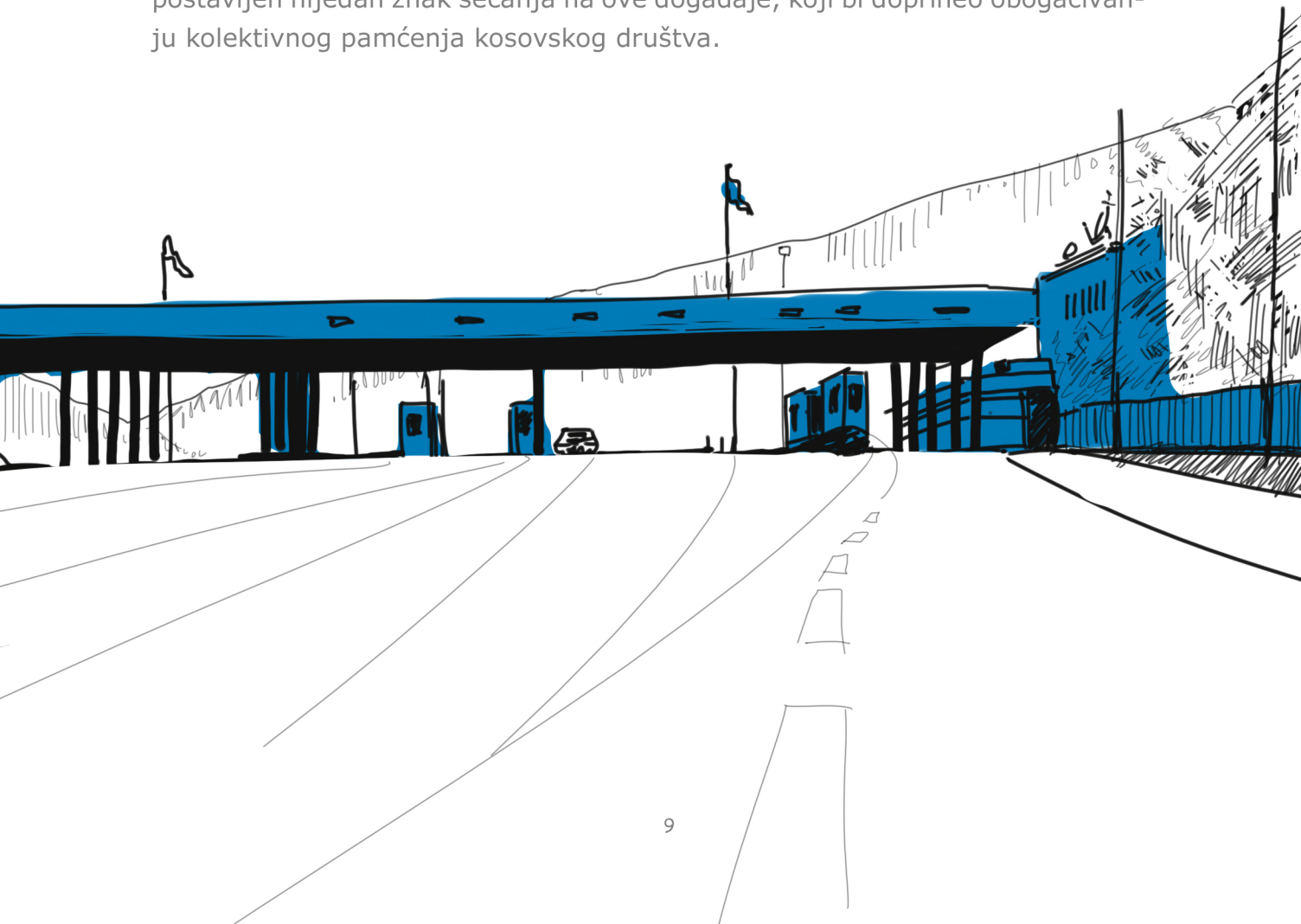

GRANICA SA ALBANIJOM

ŠTA JE DANAS?

Granični prelaz u Vrbnici/Vërmicë je jedan od ozvaničenih međunarodnih graničnih prelaza Kosova koji služi kao veza između Kosova i Albanije. Na ovom graničnom prelazu odvija se promet putnika, robe, prevoznih sredstava, automobila, kao i carinjenje i kontrola robe i putnika. Granični prelaz u Vrbnici/Vërmicë je svojim geografskim položajem jedini granični prelaz koji služi za promet komercijalne robe i tačka je sa najvećim protokom građana, koji odlaze ili dolaze iz Albanije.

Bez obzira na činjenice da je na stotine hiljada izbeglica prešlo upravo ovim graničnim prelazom iz Kosova u Albaniju, kao posledica rata na Kosovu i brojnih zloupotreba kojima su isti podlagali na granici, na ovom mestu nije postavljen nijedan znak sećanja na ove događaje, koji bi doprineo obogaćivanju kolektivnog pamćenja kosovskog društva.

GRANICA SA ALBANIJOM

MAPA

